

Brüksel Avrupa Birliği Alanı Yenileme Projesi ve Ülkemiz Pratiğine Dair Düşündürdükleri

Ayşegül ALTINÖRS ÇIRAK

Avrupa'nın en önemli yenileme projelerinden birisi Brüksel Kapital Bölgesi'nde yer alan Avrupa Birliği Organizasyonları'nın bulunduğu bölgede gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Projenin ortaya konulmasının öncesinde, niteliği ve niceliğine dair uzun soluklu arayış ve tartışmaların gerçekleştirildiği görülmektedir.

Avrupa'daki şehircilik uygulamalarının son dönemde "modernizmin eskilerinin" yenilenmesi üzerine yoğunlaştığını ifade etmek mümkündür.

İşlevini yitiren sanayi alanları ve liman bölgeleri ve özellikle 1960-90 arasında inşa edilmiş olan ve bugün mimari açıdan niteliksiz bulunan konut ve ofis alanları Avrupa kentlerinde birer yenileme operasyonuna konu olmaktadır. Avrupalı plancılar her ne kadar, bu yenileme projelerinde dikkatlerini etkin bir kamusal kullanıma ve sosyo-kültürel aktivitelerin ağırlığına verdiklerini ifade etselerde, projelerin arkasında ekonomik rasyonellerin yer aldığı ve sermaye için yeni yatırım alanları ve sonuçları itibarıyla de kamusal tüketim alanları

Araştırma Görevlisi,
Dokuz Eylül Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi Şehir ve
Bölge Planlama Bölümü

Foto1: Avrupa Birliği Ofis Yapılarının Park Leopold'dan görünümü; Nilina, 2007

PLANLAMA
2010/1

oluşturdukları görülmektedir. Brüksel Kapital Bölgesi'nde yer alan Avrupa Birliği Bölgesi'nin yenileme sürecine konu olmasının temelinde de benzer rasyonellerin yer aldığı ifade edilebilir. Bölgede gerçekleştirilmek istenen proje için pek çok neden ortaya konulmakla birlikte, AB ofis yapıları için gelişme alanına duyulan gereksinim dışındaki en önemli gerekçe olarak; alanın mimari niteliğinin zayıflığı ve yoğun trafik akışı dolayısıyla kentliler ve Brüksel'i ziyaret edenler tarafından tercih edilen bir bölge olmaması; özetle alandaki toplumsal-kültürel hareketliliğin kısıtlılığı gösterilmektedir. Avrupalı otoriteler 1960 ve 80'li yıllar arasında inşa edilen bölgenin Avrupa kimliğini temsil etmediğini düşünmektedirler.

Proje; Avrupa'nın başkenti için Lefebvre'in (1991) "temsili mekan" kategorisine denk düşen bir kimlik-kültür-güç temsili olarak mekana, AB organizasyonları çevresinde kamusal ve yaşayan bir alana, ciddi bir biçimde duyulan mekansal genişleme gereksinimine ve elbette hemen her kentsel yenileme projesinin başlıca amacı olmak üzere bölgeden elde edilen gelirin artması ve sermaye için yeni bir yatırım alanı açılması gibi önemli hedeflere sahiptir. Yenileme projesi bir yönüyle kapitalizmin önde gelen merkezlerinden biri olan Avrupa Birliği'nin kendi başkentinden daha etkin bir biçimde sosyal ve ekonomik fayda elde etme çalışması olarak görülebilir. Bir diğer yönüyle, Avrupa Birliği kimliğini temsil edebilecek olan bir mekana duyulan gereksinim de bu proje ile sağlanmış olacaktır. Yenileme projesine konu olan bölgenin ölçeği ve niteliği kapsamında, nihai projenin belirlenmesi öncesinde yaklaşık 10 yıllık bir tartışma ve arayış süreci yaşandığı görülmektedir. İzleyen bölümlerde bu arayış sürecinde ortaya konulan yaklaşım ve tartışmalardan öne çıkanlar özetle aktarılmaya çalışılacaktır.

1. Alanın Tanıtımı ve Yenileme Sürecinin Ardındaki Söylemler

Belçika üç federal birimden oluşan bir ülkedir. Yerelde 3 ayrı dili konuşan 3 farklı etnik topluluk bulunmaktadır. 19 otonom bölgenin yer aldığı Brüksel'de; Flaman, Fransız, Wallon ve Alman olmak üzere ülkenin yerel kültürlerinin yanı sıra, birbirinden çok farklı karakterlerdeki AB üyesi ülkeler ve üye adayları da kendi kültürlerini temsil etmektedirler. Brüksel Kapital Bölgesi ülkenin üç

federal bölgesinden birisini teşkil etmektedir ve 160 km²'lik bir yüzölçümüne sahiptir. Bölge içerisinde yerel topluluklarla birlikte, AB temsilciliklerinde ve çeşitli sektörlerde görev yapan yabancılar ve göçmenler yaşamaktadır. Laconte ve Hein (2007) bu yönüyle Brüksel'in AB için yalnızca bir politik başkent değil, aynı zamanda Avrupa için çok kültürlü bir pivot olduğunu ifade etmektedir. Çok kültürlü yapısı nedeniyle Brüksel'de pek çok sivil toplum kuruluşu yer almaktadır (Laconte ve Hein, 2007). Kültürel açıdan taşıdığı öneminin yanında Brüksel Kapital Bölgesi küçük bir alan olmasına rağmen ekonomi açısından da önemli motor olarak tanımlanmaktadır.

Avrupa Birliği Alanı Brüksel Kapital Bölgesi'nin %3'lük bir bölümünü kapsamaktadır. Avrupa Komisyonu, Bakanlar Konseyi ve Avrupa Parlamentosu bu bölge içerisinde yer almaktadır. 1958 yılından başlayarak Belçika hükümeti Avrupa Komisyonu yapılarını tarihi karakterli bir konut alanı olan Cinquenaire Bölgesi'ne yerleştirmeye başlamıştır. Bu bölge Avrupa Kuruluşlarının burada yer seçmesinden önce sıra evler ve tekil yapılardan oluşan homojen yapı bir 19. yüzyıl konut alanıyken, 1950'lerden sonra alandaki her parça yeniden düzenlenerek ofis kullanımlarına dönüştürülmüştür (Alvarez vd, 2009). 1950'li yıllarda verilen Avrupa Kuruluşlarının bu bölgeye yerleştirilmesi kararının günümüzde çokça tartışıldığı görülmektedir. Belçika Şehir Plancıları Odası Başkanı ve Avrupa Mekansal Plancılar Konseyi Onursal Başkanı Bruno Clerboux (2007) Avrupa Kuruluşlarının bir yerleşik alana yerleştirilmesini gerçekten olağanüstü bir karar olarak nitelemekte ve bu kararın beraberinde tartışmaları da getirmesinin doğal olduğunu ifade etmektedir. Clerboux (2007), bu tartışmaların çözümü için nazik bir dille karşılıklı anlaşmaya ve yaratıcı çözümlere gereksinim olduğunu belirtmektedir. Yine Laconte ve Hein (2007) Avrupa Komisyonu yapılarının Brüksel'de örneğin kamuya ait bir boş alan yerine; tarihsel ve yeşil karakterli bir bölgeye yerleştirilmesini şaşırtıcı olarak yorumlamaktadır.

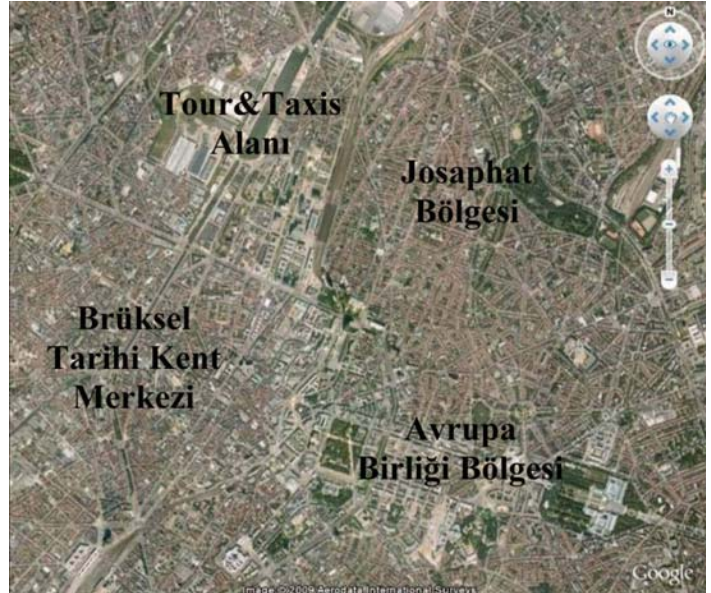
Alanın mimari kimliğinin ve kentsel kamusal hareketliliğin kaybolmasının yaklaşık 50 yıllık bir sürecin sonucunda gerçekleştiğinin ifade edilmesi mümkündür (Alvarez vd., 2009). Avrupa Bölgesi'nin genel olarak politik kararlara bağlı olarak

geliştiği ve yapılanmalarla düzenleme getiren bir vizyonun ortaya konmadığı anlaşılmaktadır. Bu sürecin sonucunda alanın sıkıcı bir ofis bölgesine dönüştüğü konusunda uzun bir süredir fikir birliğine varılmıştır. Avrupa Komisyonu Onursal Başkanı S. Kallas bölgenin bugünkü durumunu “%80 ofis binası ve yeterli konut alanı olmaksızın, Avrupa Birliği Bölgesi halen bir kentsel getto olarak görülmektedir”¹ sözleriyle tanımlamaktadır. Alanın estetik ve ekonomik değeri açısından eskime sürecini tamamladığı ve yenilemesi gerektiği düşüncesinde birleşilmektedir. Gerçekten de bölgede yapılacak genel bir gözlemlerle Avrupa Bölgesi'nin içerisinde bulunan ofis yapılarının çalışanlarınca dahi kullanılmayan, kamusal açıdan yaşamayan bir alan olduğu tespitine ulaşılması mümkündür.

Belçika Hükümeti tarafından 1950'li yıllardan itibaren Avrupa Kuruluşlarının yerleştirildiği Mont des Arts Bölgesi (bkz foto 7,8,9) oldukça karakteristik bir tarihsel bölgedir. Steenwegen'in (2007) tanımına göre politik peyzajın yerel peyzajın üzerine konumlanması sürecinde, Mont Des Arts Bölgesi'nde yer alan 15,16 ve 17. yüzyıla ait Flaman burjuva evlerinin pek çoğu yıkılmıştır. Steenwegen (2007), bu yapıların Brüksel'in toplu ortak hafızası ve kentteki özgür yurttaşlık ve burjuva kimliğinin gelişimi açısından önem taşıyan tarihsel yapılar olduklarını ve bu yapıların yıkılmasının yerel ve politik peyzaj arasında gerilime yol açtığını ifade etmektedir. Steenwegen (2007) bununla birlikte bölgede gerçekleştirilen uygulamalarda, başarısı tartışılmakla beraber, tarihsel ve modern arasında yeni bir denge kurulması çabasının da izlenebildiğini belirtmektedir.

Avrupa Kuruluşları'nın inşa edildiği alanın bir yanında Warranderpark (Brussels Park), bir tarafında Kraliyet Sarayı, diğer yanda hükümet binaları ve bir diğer tarafında da iki sıra boyunca tarihi burjuva evleri yer almaktadır (bkz. foto 7, 8, 9). Steenwegen'e göre (2007) alanın çevresinde bulunan bu tarihi karakterli bölgeler, yerel olan ve dışarıdan gelenin kentsel morfolojide nasıl temsil edecekleriyle ilgili bir dil arayışı olarak yorumlanabilecektir. Bu tespitinden hareketle Steenwegen

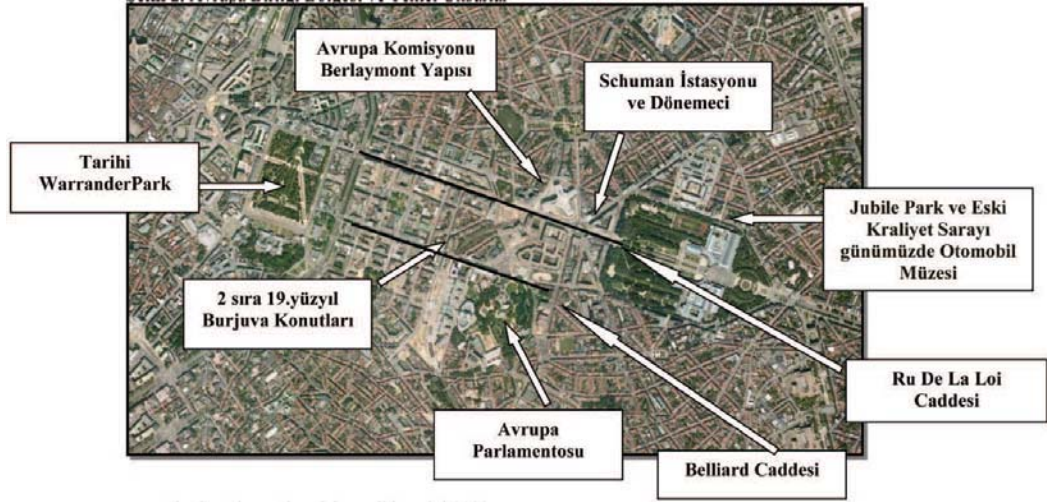
alandaki temel problemi şu şekilde özetlemektedir: “..Brüksel Bölgesi yalnızca kendi içinde 19 topluluğa bölünmüş durumda. Tüm bunlar esasen bir kurumsal peyzajı oluşturuyor. İkinci olaraksa Belçika'da yaşayanları kabul edersek, buradaki konut bölgeleri Avrupa Birliği'nin tüm ülkelerinden ve özellikle Akdeniz Bölgesi'nde gelen göçmenlerce kullanılıyor ve kent kimliğini bu sosyal grupların tümü birlikte oluşturuyor. Bunlar ... yerele ait bir peyzajı paylaşarak kimliği oluşturuyorlar. Ancak Avrupa-Brüksel üzerine konuşurken sadece politik peyzaja odaklanıyoruz.” Steenwegen (2007) bu bölgede yerel peyzajla politik peyzaj arasındaki gerilimin yanında yerel ve küresel arasında da bir gerilim yaşandığını aktarmakta ve bu durumun Brüksel için bir çatışma modeli yarattığını ifade etmektedir. Steenwegen'e göre (2007), “Yerel x Küresel ve Yerel x Politik Peyzaj” arasında bir yonca yaprağı modeli söz konusudur ve bu bölgede yapılacak olan tüm projelerin bu yonca yaprağının tam ortasında durması gerekmektedir (Steenwegen, 2007).

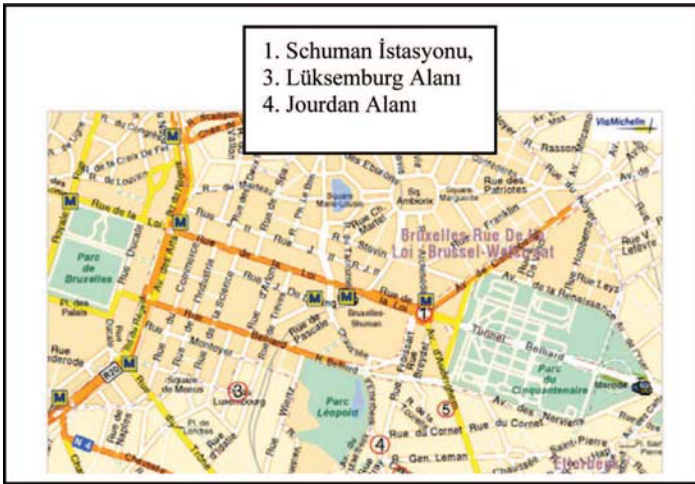
Şekil 1. Avrupa Birliği Bölgesi'nin Brüksel İçerisindeki Konumu
Kaynak: Google Earth, Mayıs, 2009

¹ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7927763.stm>, Erişim Tarihi, Nisan 2009

2. Alanın Genel Mekânsal Yapısı

Şekil 2. Avrupa Birliği Bölgesi ve Temel Unsurlar
Kaynak: Google Earth, erişim tarihi, Eylül 2009

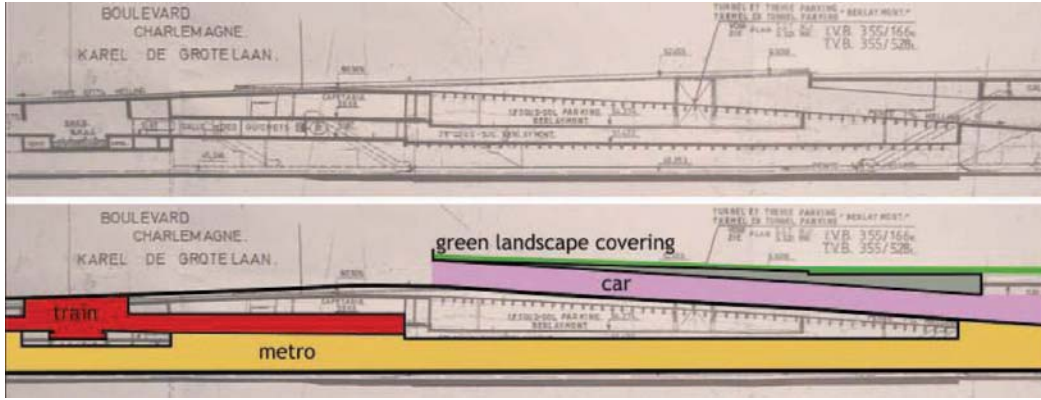
Şekil 3. Avrupa Birliği Bölgesi ve Temel Unsurlar
Kaynak: Brussels CUB-Isocarp, 2007

Avrupa Bölgesi Brüksel tarihi kent merkezinin doğusunda, günümüzde müze olarak kullanılan Jubilee Park içerisindeki eski Kraliyet yapısı ve kent merkezini birleştiren aks üzerinde yer almaktadır. Rue De La Loi Caddesi alandaki temel ulaşım arterini oluşturmaktadır. Bölge genel bir bakışla incelendiğinde ilk olarak; alandaki grid sokak dokusu, Jan Rey ve Jourdan olmak üzere iki önemli Meydan, Rue De La Loi ve Belliard Caddeleri olmak üzere iki önemli ulaşım arteri, Leopold ve Jubilee Parkları, Avrupa Parlamentosu'nun önündeki Esplanade Alanı, Schuman Dönemeci ve Maelbeek Vadisi'nin bölgeye yumuşak bağlantısı algılanmaktadır (bkz. şekil 2)

(Alvarez vd, 2009). Bölge aynı zamanda Brüksel kent merkeziyle kentin kuzey ve doğu girişleri arasındaki önemli transit geçiş bölgesidir. Alanda zemin altında demiryolu bağlantısı, istasyonlar ve metro bağlantıları bulunmakta, hem zeminde de yoğun bir trafik akışı gözlenmektedir (bkz. foto 2, 3, 4, 5). Ulaşım yapısı bölgenin bir geçiş ve dağılım alanı olmasına neden olmuş durumdadır. Bu yapının bölgedeki toplumsal hareketliliğinin zayıf olmasının nedenlerinden birisi olarak görülmesi olanaklıdır. Bir dönem kentin trafik sorunlarını çözmek adına yapılmış olan zemin altı istasyonlar, metro bağlantıları ve karayolu alt geçişlerinin günümüzde alan için önemli bir tasarım kısıtlayıcısına dönüşmüş oldukları da anlaşılmaktadır (bkz. şekil 2, 3, 4).

Alanı kent merkezine birleştiren arter olan Rue De La Loi Caddesi'nin üzerinde bulunan pek çok eski ofis yapısı bugün mimari ve çevresel niteliklerden dolayı boş ve terk edilmiş durumdadır (bkz. foto 2, 3). Kent merkeziyle Avrupa Kuruluşları'nı birleştiren aks üzerinde yer alan bu bölgenin kamusal ve kültürel fonksiyonları içeren arazi kullanım kararları ve tek yapı ölçeğindeki yenilemelerle yeniden tercih edilen bir alan haline getirilmesi istenmektedir.

Bugünkü mevcut durumda Avrupa Bölgesini oluşturan temel ulaşım öğelerinden birisi olan Schuman Dönemeci ile Esplanade arasında 19. yüzyıldan kalan bir yapı bloğu yer almaktadır (bkz. foto 7, 8, 9). Bu yapı bloğu tren yolu ile

Şekil 4: Zemin altı ulaşım özellikleri
Kaynak:Brüksel CUB, 2007

kesilmekte ve geçen tren yolunun her iki tarafında da 19. yüzyıl konutlarının oldukça güzel örnekleri yer almaktadır. Bu konutların pek çoğunun 1960'lı yıllarda yıkılmasına rağmen bu örneklerin ayakta kalmayı başarması bir şans olarak görülmektedir (Alvarez vd., 2009).

Avrupa Parlamentosu'na ait yapıların arasında kalan bölge (bkz. şekil 5, foto 11) Esplanade olarak adlandırılmaktadır (bkz şekil 5, foto 10). Bu alan esasen tren yolu izinin kapatılması işlevini üstlenmiş ve hiçbir zaman bir kamu alanı olarak algılanmamıştır. Avrupa Parlamentosu'nun caddeyle etkin bir bağlantısı bulunmamaktadır. Bu nedenle Esplanade oldukça terk edilmiş bir alan görünümündedir (Alvarez vd., 2009). Avrupa Komisyonu'nun kısmen de olsa halen kullanmakta olduğu Berlaymont Binası da (bkz şekil 6, foto 12, 14) bu bölgenin önemli yapılarından birisidir. Bu yapı 1990'larda bir yenileme geçirmiştir. Ancak yenilenmesine rağmen, yapıdaki pek çok ofis halen kiralanmamış-boş durumdadır.

3. Alan İçin Üretilen Senaryolar ve Gerçekleştirilen Çalışmalar

Alanın yapılaşma sürecinde Brüksel'de yerel ve bölgesel yönetimlerin oldukça etkisiz kaldıkları görülmüştür. Yerel otoriteler uzun bir süre yalnızca bürokratik açıdan gerekli izinleri vermekle yetinmiş ve pasif bir politika izlemişlerdir (Steenwegen, 2007). Ancak son süreçte Brüksel Kapital Bölgesi Yönetimi Avrupa Başkent Bölgesi'ni de içerecek uzun dönemli bir vizyon planı çalışmasını gerçekleştirmiştir. Bu çalışma aynı zamanda

Foto 2: Ru De La Loi'den görünüm; Çırak, 2007

Foto 3: Ru De La Loi'den görünüm; Steenwegen, 2007

Foto 4: Altgeçit ve Ru De La Loi'y bağlantısı; Steenwegen, 2007

Foto 6: Schuman İstasyon Girişi; Steenwegen, 2007

Foto 5: Ru De La Loi ve ofis yapıları, Steenwegen,2007

Brüksel'in kentsel gelişimiyle ilgili yeni olasılıkların tartışılmasına da olanak vermektedir.

Brüksel Kapital Bölgesi'nde yer alan Avrupa Bölgesinin yenilenmesi sorunu esasen 1990'lı yılların sonlarından bu yana gündemde bulunmaktadır. Yaklaşık olarak 10 yıllık bir süre içerisinde bölgeyle ilgili pek çok kentsel araştırma, tartışma ve proje çalışmasının ortaya konduğu görülmektedir. Bu örnekte otoritelerin nihai proje konusunda aceleci davranmadıkları; projenin elde edilmesi öncesinde sorunu geniş katılımlı olarak çalıştıkları ve tartıştıkları görülmektedir. Clearbaux (2007) yaklaşık 7-8 yıllık bir arayış sonunda Avrupa Başkent Bölgesi için gerekli olan çözümü büyük ve ilham verici bir proje olarak tanımlamaktadır. Clearbaux'ya göre çok fonksiyonluluğa olanak sağlayan bir yaklaşıma gereksinim vardır. Buna karşın bugüne kadar uygulanan pek çok çaba sorunu çözmekte yetersiz kalmıştır (Clerbaux, 2007). Alan üzerine geliştirilen bu bir dizi kentsel tartışma sürecinin ilk refleksiye Steenwegen'e (2007) göre tartışmayı kentsel içeriksizlikten kentsel gelişmeye doğru yönlendirmesi olmuştur. Tartışmalar sonucunda bu bölgeyle ilgili özel bir yönlendirme planı yapılmasına ve bunun ardından bir kentsel projenin hazırlanmasına, son olarak alanın yatırımcılara açılmasına karar verilmiştir. Bu süreçte, Avrupa bölgesine komşu olan ve Avrupa Kuruluşlarının genişleme yönü açısından için bir fırsat alanı olarak görülen tarihi karakterli Tour&Taxis ve Josaphat Bölgeleri'nin de çokça inceleme ve çalışmaya konu olduğu görülmektedir.

Brüksel Kapital Bölgesi ve özellikle Avrupa Alanı'nın yeniden geliştirilmesi için otoriteler uzun soluklu araştırmalara girişmişlerdir. Bölge üzerine pek çok çalışmanın gerçekleştirildiği ve Avrupa'nın ünlü mimarları ve enstitülerinin fikir geliştirmek üzere davet edildiği görülmektedir. Bu süreçte gerçekleştirilen çalışmalardan başlıcaları özetle şu şekilde aktarılabilir:

- Umberto Eco ve Rem Koolhaas tarafından 2001 yılında Avrupa Komisyonu için hazırlanan "Brüksel, Avrupa'nın Başkenti, Final Rapor",
- 2001 yılında Bruna Clerbaux ekibi tarafından Bakanlar Konseyi için hazırlanan Leopold Schuman Bölgesi için Yeni Bir Kentsel Yapı Çalışması,

- Benoit Moritz'in yönetiminde Mayıs 2002'de hazırlanan "Richtlijnen Brussel-Europa for Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest by Agora" adlı planlama çalışması,
- Konopes ve Claisse tarafından 2004'te yılında gerçekleştirilen "Değiş, Avrupa'nın Başkenti Brüksel",
- Berlage Enstitüsü tarafından 2005'te hazırlanan "Brüksel-Bir Avrupa Başkentine karşı bir Manifesto",
- Son dönemde Bölge Yönetimi tarafından hazırlanan Brüksel Kapital Bölgesi kentsel gelişim projesi (Alvarez vd., 2009).

Bu çalışmalar kapsamında alan üzerine geliştirilen görüş ve önerilerin oldukça ilginç tespit ve yaklaşımları içerdikleri görülmektedir. Avrupa Komisyonu, AB bölgesini tartışmak üzere 2001 yılında yayınladığı raporda Rem Koolhaas tarafından ortaya atılan "zor başkent" (hard capital) tanımlamasına yer vermiştir. Alan üzerine fikir üretmesi için davet edilen Dünyaca ünlü mimar Rem Koolhaas'ın Brüksel Kapital Bölgesi için ortaya koyduğu bu "zor başkent" yaklaşımı oldukça ilginçtir. Koolhaas, Brüksel Kapital Bölgesi üzerine görüşlerini şu şekilde açıklamaktadır:

"Brüksel bugün Avrupa'nın başkenti olarak sayılıyor. Tuhaf bir estetik peyzaj; bazen yerel-kalıtısal, bazense öyle bir ölçek alıyor ki yalnızca megalomaniden söz edilebilir. Bu şartlar altında Avrupa hakkında bir fikir vermekten uzak, buna muktedir değil. Ben Avrupa Organizasyonları'nın bugünkü kentsel durumunun iyileştirilmesiyle ilgili yalnızca iki olasılığı düşünüyö-

Şekil 5: Avrupa Parlamentosu, Esplanade Alanı, Leopold Park ve tren yolu kenarında kalmış olan 2 sıra Burjuva Evleri
Kaynak: Google Earth, Mayıs, 2009

Foto 7-8-9: Tren yolu ve Leopold Park çevresinde burjuva evleri; Nilina, 2007.

Foto 10: Avrupa Parlamentosuna ulaşan aks

Foto 11: Avrupa Parlamentosu Eslanade Alanı girişi, Nilina, 2007

Şekil 6: Berlaymont Binası, Avrupa Komisyonu Yapıları ve Schuman Dönemeci
Kaynak: Google Earth, Eylül 2007

rum. Bunlardan birincisi mekanı kendiliğinden anlamlı olarak farz etmek. Bu bakış Avrupa Birliği Kuruluşları'yla Brüksel halkı arasındaki gerilimin çözülmesine yardımcı olabilir. İkinci yaklaşım ve beklide daha kolay olanı; Avrupa Binaları'nın yoğunlaştığı alanın dışında yeni bir başlangıç yapmak olabilir.... Bu öneri Avrupa Bölgesi için kentle daha iyi bir uyumluluk yakalamayı, daha sade ve gösterişsiz bir yoldan, iyi tanımlanmış eylemlerle, çevredeki konsolosluk üniteleriyle bağlayarak ve bir merkez gibi işlemlerini sağlayarak gerçekleştirmeye yardım edecektir. Gereksinimlerin birbirine bağlanması yaklaşımı daha açık ve kesin olacaktır... Ben kendime Avrupa'da bizim 19. yüzyıl tipolojisi ile yeni organizasyonların ölçeği arasındaki kontrastı basitçe kabul edip-edemeyeceğimizi soruyorum, geçen 30 yılda inşa etmeyi beceremediğimiz bir nostalji kent biçimini ebedileştirmeye devam edip-etmeyeceğimizi..”²

Bir diğer çalışma hem teorik hem de mekansal bir araştırmayı içeren Brüksel “boş kent” (vacant city) olmuştur. Bu çalışma esasen kentteki ve alandaki kültürel çeşitlilik üzerine yoğunlaşmıştır (Steenwegen, 2007). Alan için ortaya konulan başka bir fikir çalışması ise “Hayal Senaryo” (dream scenario)’dur. 2004 yılında İspanya, İtalya, Hollanda ve Belçika’dan ünlü mimarlar kente davet edilerek Brüksel için gerçek kısıtlamalardan uzak bir şekilde hayal senaryolarını geliştirmeleri istenmiştir. Bu çalışmalar sonucunda özellikle Tour&Taxis Bölgesi üzerine yoğunlaşan iki senaryonun ortaya çıktığı görülmektedir.

2005 yılında Berlage Enstitüsü “Brüksel, Avrupa Başkenti’ne Bir Manifesto” adlı çalışmayı yayınlamıştır. Bu çalışmada alanda küresel ve yerel arasındaki yanlış ve gereksiz diyalektiğe düşmekten; kentin farklılıkları içeren, manevi mirasın paylaşıldığı, kimlikli, insan üretimini ve tarihini temsil eden bir alan olarak görülmesinin gerektiği söylenmiştir. Berlage Enstitüsü’nün çalışmasına göre Brüksel Avrupa Birliği Başkenti için temel yaklaşım; kenti merkezciğin farklı formda ama birbirini bütünlük biçimde bir araya geldiği bir “takımada” olarak görmek olmalıdır. Enstitü tarafından

²2001 yılı Avrupa Komisyonu Final Raporu.

yeni bir Avrupa Parlamentosu'nun Tour&Taxis Bölgesi'nde inşa edilmesi önerilmiştir. Mevcut yapıların yıkılması ve alanda yeni bir yaya sisteminin kurulması tasarlanmıştır. Yeni Parlamento binası için yayvan ve yassı (flat) bir form önerilmiştir. Mimaride bu form azınlıkların tesadüf etmiş zıt birlikteliklerinin algılandığı bir yapıyı temsil etmektedir (Steenwegen, 2007).

2006 yılında Peter Hall Brüksel kentiyle ilgili bir merkezi mega-kent düşüncesini ortaya atmıştır. Hall çalışmasında kentle ilgili ilişki ağlarını araştırmış ve bunun sonucunda ekonomik, kültürel ve politik ağların Brüksel'in öncelikle kuzey ve güney bölgesinde yer alan komşu kentlerle birlikte bir megakent olarak değerlendirilmesi gerektiğine işaret ettiğini belirtmiştir (Laconte ve Hein, 2007).

Laconte ve Hein (2007) alanın Hamburg ve Berlin kentlerinde gerçekleştirilen dönüşüm projelerine benzer katılımcı bir model içerisinde dönüşmesi gerektiğini ifade ederek bölgenin Brüksel'de güçlü bir mekanizma olan sivil toplumun desteğiyle geliştirilmesinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Laconte ve Hein'in (2007) çalışmalarında alandaki kamusal alanların kalitesinin ve Avrupa Birliği'nin sembolik temsilinin ve görünürlüğünün yükseltilmesi için şu başlıca öneriler getirilmektedir:

- Bölgeye ulaşan trafik yollarını yaya kullanımını için de düzenlemek,
- Komisyon Binası başta olmak üzere, alandaki bazı yapıların cephesini yeniden düzenlemek,
- Çok amaçlı bir sosyo-kültürel merkez yaratmak,
- Alanda bir konut bölgesi yaratarak kentsel canlılığı arttırmak,
- Avrupa Organizasyonları'nı Delta ve Josaphat Bölgesi'ne doğru genişletmek,
- Brüksel'in diğer komşu ülkelerden erişilebilirliğinin artırılması için ulaşım bağlantılarını güçlendirmek (özellikle diğer AB başkentleri olan Strasbourg-Luxemburg-Bruksel arasındaki ulaşım ve kültürel bağlantıların güçlendirilmesi),
- Brüksel'in kent içerisindeki trafik koşullarını iyileştirmek,

Foto 11: Avrupa Komisyonu Ofis Yapısı; Çırak, 2007

Foto 12: Avrupa Komisyonu Büyük Berlaymont Yapısı, Çırak, 2007

Foto 13: Rue De La Loi üzerinde yer alan AB ofis yapıları, Çırak, 2007

Foto 14: Avrupa Komisyonu Berlaymont Binası Girişi; Çırak, 2007

- İki Avrupa Başkenti olan Brüksel ve Strasburg'un sembolik anlamda birleştikleri Schuman İstasyonu'nun bu sembolik anlamını güçlendirecek olan tasarımları gerçekleştirmek,
- Bölge yönetimi ile belediyeler arasındaki ilişkinin geliştirilmesiyle Avrupa seviyesinde ilerlerken yerel karakterin de geliştirilmesini sağlamak.

Avrupa Şehir Plancıları Onursal Başkanı Bruno Clerbaux'nun öncülüğünde alanda pek çok araştırma ve çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Clerbaux tarafından hazırlanan raporda (2007) konunun aciliyet taşıdığından söz edilmekte ve şu görüş ve hedefler aktarılmaktadır.

- Bu bölgede yapılacak olan çalışmaların 2007'nin Temmuz ayında Brüksel için ortaya konulan 6. Master Plan'la uyum sağlaması,
- Plan sonrasında bölgenin kendisini ziyaret edenlere Avrupa hakkında bir fikir sunar duruma gelmesi,
- Planlama çalışması sonrasında bölgenin burada yaşayanlar ve çalışanlar için de çekici bir kentsel alan haline gelmesi,
- Planlama çalışmasının Belçika'nın yerel kuruluşları ve Avrupa Birliği Kuruluşları arasında koordinasyon sağlanmasıyla gerçekleştirilmesi,
- Partner kentler olan Lüksemburg, Strasburg ve Brüksel arasında yeni bir sinerji yaratılması

yoluyla; bu kentler arasındaki coğrafi-stratejik ilişki ağlarının güçlendirilmesine destek olunması,

- Bölgenin dışsal erişimin artırılması,
- Avrupa Birliği için yeni yapıların tasarlanması,
- Brüksel'i alt kademe yerleşmelerine bağlayan Josaphat İstasyonu çevresinin bu proje kapsamında değerlendirilerek yenilenmesi,
- Bölgede Avrupa kimliğini temsilen açılması planlanan 6 adet Avrupa Okulu'nun hayata geçirilmesi,
- Alandaki mekansal temsil niteliğinin ve sembolik görünürlüğün artırılması amacıyla tasarımlar gerçekleştirilmesi,
- Tour&Taxis Bölgesi'nin kent için önemli bir sembol nokta olarak bir açık hava müzesine dönüştürülmesi,
- Alanda çok fonksiyonluluğun artırılması ve kamusal kullanımın desteklenmesi,
- Avrupa Birliği yapıları arasında yeraltı geçişleri oluşturularak, hemzemin alanda kamusal alanların yaratılması,
- Bölgede sosyo-kültürel etkinlik alanlarının oluşturulması,
- Bölgede bir Avrupa Müzesi'nin kurulması.

Avrupa Bölgesi için tartışılan genişleme ve yenileme senaryolarının pek çoğunun Brüksel'in kuzeyinde yer alan Tour&Taxis ve Josaphat Bölgeleri'ni de içerdikleri görülmektedir (bkz. şekil 1). 45 ha. büyüklüğünde olan Tour&Taxis alanı Brüksel'in kuzeyinde eski sanayi alanlarının yer aldığı bölgedir. Bugün için önemli bir tarihsel kültürel miras olan ve kentin en güzel yapılarından birisi olarak nitelendirilen Kraliyet Depoları'na sahip olması açısından önemli bir turizm potansiyeli taşımaktadır. 25 hektar büyüklüğündeki Josaphat Bölgesi de kentin kuzey girişinde demiryolunun kenarında yer almaktadır. Josaphat Bölgesi; büyük kentsel yeşil alanların, kültürel ve sosyal aktivite alanlarının, hazineye ait boş arazilerin ve konut ve ofis kullanımlarının bir arada bulunduğu ve Brüksel Havaalanı'yla NATO konutlarının kente bağlantısını oluşturan alandır.

4. Avrupa Başkent Bölgesi Yenileme Projesi'nin Hedefleri ve Sonuç Projenin Elde Edilmesi

Avrupa Bölgesi Yenileme Projesi öncesinde Avrupa Komisyonu ile Belçikalı otorite ve plan-cıların, bu sorunu Brüksel halkının katılımına açtıkları ve sivil toplum örgütlerinin görüşlerini aldıkları bilinmektedir. Özellikle Brüksel halkının alana bakış açısı proje sürecini yönlendirmek açısından önemli görülmüş, kentlilerin bu yenileme süreci hakkında bilgilendirilmeleri ve katılımlarının sağlanması yönünde çalışmalar yürütülmüştür.

Avrupa Komisyonu 2007 yılında bir çalışma gerçekleştirerek Avrupa Bölgesi için yapılaşma politikasını ortaya koymaya çalışmıştır. Komisyon'un çalışma raporlarına göre Avrupa Birliği yapılarının halihazırda 70.000 m² ek alan gereksinimleri bulunmaktadır. 2014 yılına gelindiğindeyse bu gereksinimin 100.000 m² daha fazla olacağı hesaplanmıştır. AB Komisyon Raporu'na göre mevcut durumda 170.000 m²'lik alana sahip olan AB yapılarının yüzölçümlerinin 400.000 m²'ye çıkarılması gerekmektedir. Amaçlanan 400.000 m²'lik toplam alan içerisinde sosyal ve kültürel merkezlerin de yer alması düşünülmüştür. Bu durumda yapıların bulunduğu alanın yenilenmesinin dışında, bu alanla bağlantısı bulunan bir yeni gelişme bölgesinin de belirlenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Nitekim Avrupa Komisyonu Raporunda (2007) ayrıca gereksinim duyulan 230.000 m²'lik ek alanın kentte yer alan boş bölgelere önerilebileceği belirtilmektedir. Avrupa Komisyonu bu raporda, bölgede gerçekleştirilecek olan kentsel yenileme projesinin ek alan gereksinimini karşılamasının yanında, özellikle Avrupa'yı temsil eden bir mimari karakter yaratmasını talep etmekte ve yenileme uygulamalarının vakit kaybetmeksizin başlatılması gerektiğini ifade etmektedir.⁴

Sonuç olarak Avrupa Komisyonu'nca bölgede gerçekleştirilecek olan yenileme projesinin elde edilmesi amacıyla bir yarışma organize edilmiş-

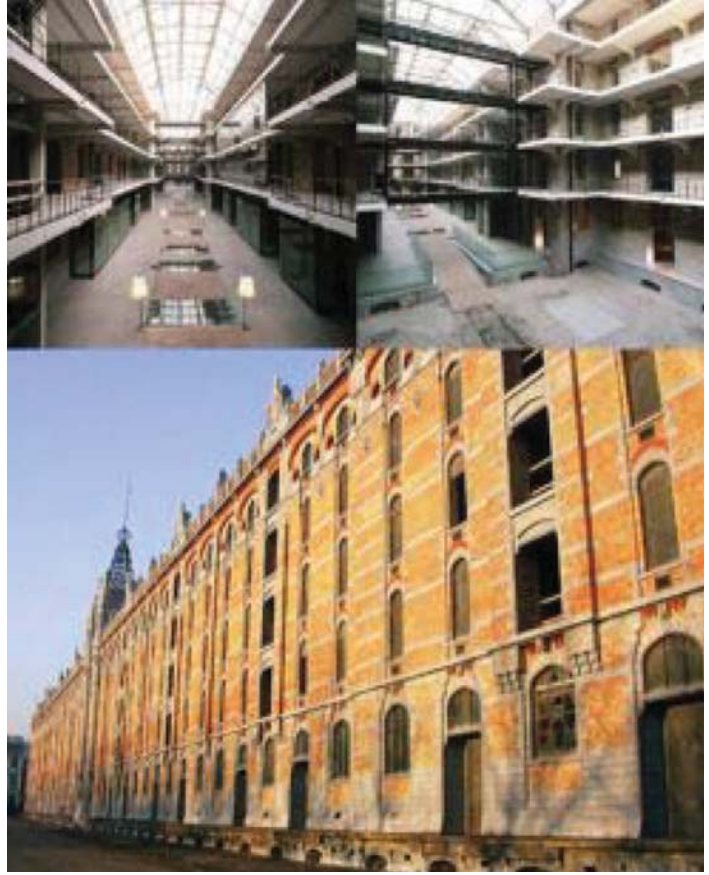

Foto15: Tour&Taxis Alanı Tarihi Kraliyet Depoları³

tir. Yarışma şartnamesinde temel olarak 2007 yılındaki raporda belirtilen alan gereksiniminin ön plana çıktığı görülmektedir. Şartnamede yer alan diğer önemli maddelerse projenin çevreye duyarlı bir yaklaşımı benimsemesi, bölgede ulaşım sisteminin iyi organize edilmesi ve alanın kentle entegrasyonun sağlanması konularındadır. Ayrıca bu planın hangi arazi kullanımların AB Bölgesi'nin dışarısında bırakılması, hangilerinin bölgenin içerisine alınması yönünde bir tartışmayı gerçekleştirmiş olması talep edilmektedir. Ek alan gereksiniminin karşılanması konusunda bir merkezden uzaklaştırma politikasının da projelerde tartışılması istenmektedir.⁵

³ Foto 15: <http://farm2.static.flickr.com/1193/835504095>, Mayıs 2009

⁴ EU Bussiness haber sitesinin <http://www.eubusiness.com/news-eu/1236268021.21/> web adresli haberinde aktarılmaktadır. Erişim Tarihi, Nisan 2009

⁵ EU Bussiness haber sitesinin <http://www.eubusiness.com/news-eu/1236268021.21/> web adresli haberinde aktarılmaktadır. Erişim Tarihi, Nisan 2009

Clearboux (2007), gerçekleştirilecek olan yenileme projesinin ardından bu bölgenin uzun bir süreden sonra yeniden Avrupalılar ve diğer vatandaşlar için ziyaret, çalışma ve yaşama alanı olması gerektiğini ifade etmektedir. Alandaki temel tasarım konseptinin “hoş gelmediniz, zaten evinizdesiniz” olması gerektiğini belirtmektedir.

Yaklaşık 10 yıl süren çalışma ve tartışmalar sonucunda 2009 yılı itibarıyla Avrupalı kent plancıları ve Avrupa Birliği otoritelerince belirlenmiş olan görüş ve hedefler doğrultusunda düzenlenen yarışma sonrasında Avrupa Birliği Bölgesi yenileme projesiyle ilgili mutabakat ortaya konmuş durumdadır. Yarışma sonrasında elde edilen ve 2011 yılında başlayarak, 15 yıl içerisinde tamamlanması planlanan yenileme projesinin basın ve kamuoyuna tanıtımı da 2009 yılı Mart ayı içerisinde gerçekleştirilmiştir. BBC 9 Mart 2009 tarihinde bu haberi – “Avrupa Birliği Bölgesi Yenileştiriliyor” başlığı altında vermiştir:

“Brükselli bürokratların önem verdiği Avrupa Birliği Ofis Yapıları'nın yer aldığı alan yenilenmektedir. Bu bölge için hazırlanan proje ticaret, konut, kamu alanları ve yeni ofis binalarını içermektedir. Bölgeye cazibe enjekte etmek için bazı tanımlamalarda bir “kentsel gecekondur” (urban getto) alanı olarak nitelendirilen AB Bölgesi için Fransız Mimar Christian de Portzomparc

ile İngiltere'den Ove Arup adlı ekip tarafından yeni bir proje hazırlanmaktadır. Bu proje alana ulaşacak olan yeni bir tram yolunu da içerecek ve yapılandırma çalışması 2011'de başlayacaktır. Büyük Berlaymont Binası'nda bulunan Avrupa Komisyonu, bu konuda alanı bugünkü tek fonksiyonlu yapısından, çeşitli ve yaşayan bir çevreye dönüştürmek istediklerini açıklamıştır. Akıllı binaların tasarlanması yoluyla bu projeye beraber çevreye verilen zararın da en aza indirileceği ifade edilmektedir.”

Avrupa Başkent Bölgesi'nin yenileme haberi Avrupa'nın önde gelen haber sitelerinden EU Business'te ve daha pek çok basın kuruluşunda da yer bulmuştur. 9 Mart 2009 tarihli EU Business'in web sitesinde haber “Avrupa Bölgesi'ne Yeni Yapılanma” başlığı altında verilmiştir. Haberde projenin yarışma sonucunda elde edildiği, yenileme projesinin 2008'de yürürlüğe konulan Brüksel Master Planı'nın bir bölümü olacak şekilde düşünüldüğü aktarılmaktadır. Yenileme projesinin alana uluslararası finans sektörüyle ilgili yapıları, konut kullanımını ve kültürel ve eğitimsel aktiviteleri getirmeyi hedeflediği haber verilmiştir. Bu yarışma sonrasında, alt ölçeklerdeki çözümler ve yapıların tasarımı için mimari yarışmaların düzenlenmesinin planlandığı belirtilmiştir. Çalışmanın Avrupa Komisyonu ve Brüksel kent otoritelerinin ortaklığında yürütüldüğü ve tüm sürecin 15 yıl içerisinde tamamlanmasının planlandığı aktarılmıştır.

Foto 16: <http://news.bbc.co.uk/>; Nisan, 2009

5. Brüksel Avrupa Bölgesi Yenileme Süreci Üzerine Bir Değerlendirme ve Yerel Pratiğimizle İlgili Çıkarımlar

Brüksel Kapital Bölgesi Avrupa Birliği Alanının sahip olduğu önemi üç ölçekte değerlendirmek mümkün olabilir. Bu ölçeklerden ilki Dünya ölçeği olarak kabul edilebilecektir. Avrupa Birliği, Dünyanın çeşitli coğrafyaları için farklı anlamlar ifade etmektedir. Küresel ölçekte hemen hemen tüm ülkeler bir biçimde AB ile kurulan ilişkilerden etkilenmekte ve/veya Avrupa Birliği politikalarını değerlendirmeye almaktadırlar. Bu nedenle alanın küresel ilişkiler açısından önemli bir bölge olması bağlamında, bu ölçekte de sembolik bir önem taşıdığı kabul edilebilir. İkinci ölçekse Avrupa- AB yerel ölçeği olarak değerlendirilebilecektir. Avrupa Birliği; 2. Dünya Savaşı sonrası

Avrupa'nın Dünya'da siyasi ve ekonomik bir güç olarak var olmayı başarmak adına bir güç birleştirme projesi olarak görülürse, Avrupa Birliği'nin tüm kıta için önem taşıyan tarihsel bir proje olarak okunması mümkündür. Bu durum Avrupa Birliği Başkent Bölgesi'ni Avrupa ölçeğinde önemli bir temsili alan haline getirmektedir. Bir diğer ölçek olarak ise, Belçika-Brüksel kenti alt-yerel ölçeğinden söz etmek mümkündür. Brüksel kenti; tarihi, kültürel ve coğrafi özellikleri nedeniyle bugün AB'nin başkenti durumundadır. Bu kent AB'nin başkenti olmasının yanı sıra 3 farklı yerel topluluğa sahip olan, federal bir ülkenin de başkentidir. Bu bağlamda alanın, Avrupa Birliği başkenti karakterinin yanında/ötesinde Brüksel yerel başkent karakterini de taşıması gerekmektedir. Bölgenin, AB ve Brüksel'in çok kültürlü ve çoğulcu yönetsel yapısal özelliklerini birlikte temsil etmesi beklenmektedir. Alan; küresel ölçekte gözlenen, Avrupa ve Brüksel ölçeklerindeyse Avrupalı kültürünü, kimliğini ve tarihini temsil etmesi beklenen bir bölgedir. Otoriteler, bu temsiliyet biçiminin en iyi şekilde mekan ve mimari yoluyla sağlanabileceği görüşündedirler. O nedenle Avrupa Birliği Organizasyonları'nın mekansal gereksinimleri yalnızca yeni gelişme alanlarında çözülmeye çalışılmamakta, mevcut yapıların yer aldığı temel bölgenin de bir yenileme projesine konu edilmesi istenmekte ve doğru yaklaşımları geliştirebilmek adına pek çok çalışma yürütülmektedir.

Alan bugünkü mevcut durumuyla kamusal canlılığı olan ve kentle entegrasyonun iyi kurulmuş olduğu bir bölge değildir. Ancak aynı zamanda bölgenin Brüksel kenti dışından, tartışmalardan haberdar olmayan bir kimse tarafından bu denli sorunlu olarak algılanmasına neden olacak derecede büyük problemlerin de gözlenmesi mümkün değildir. Kamusal hareketlilik ve kentle entegrasyon probleminin bu bölge için hayati olarak nitelendirilmesi temel olarak alanın Avrupa Birliği Başkent Bölgesi olmasından kaynaklanmaktadır. Avrupa, bölgenin bu haliyle yaratılmak istenilen demokratik, katılımcı toplum yapısı ve onun mekansal sembolizmini ve bunun da ötesinde ortak Avrupa tarih ve değerlerini temsil etmediğini düşünmektedir. Bu nedenle otoriteler Avrupa Bölgesi'nin kentle entegrasyonu ve kamusal hareketlilik konusunda oldukça hassas bir tavır içerisinde bulunmaktadırlar.

Alanın sahip olduğu politik peyzaj 1960 ve 70'li yılların modern mimarlık deneyimlerini temsil etmektedir, ancak Avrupa kentleri tarihsel karakteristiği hakkında bir fikir vermekten uzaktır. Bu noktada, Avrupalı otoritelerin alanı tartışırken Rem Koolhaas'ın (EC, 2001) dile getirdiği ikilemi de tartışmaları gerekmektedir. Avrupa sahip olduğu tarihsel mimari miras ebedileştirirken, geleceğe dönük mimari seçimlerinde nasıl bir yol izleyecektir? Bu yenileme projesi sürecinde otoriteler bu sorunu yarışma sonuçlarında elde edilecek ürünlerin kalitesine ve de özellikle ekolojik-çevreye duyarlı mimari tasarımlara dikkatlerini yönelterek çözmüş gibi görünmektedir. Yapıların çevreye duyarlı en son teknolojilerle yeniden tasarlanmaları ve bu yönleriyle AB'nin gelecek politikalarını temsil etmeleri beklenmektedir. Ancak Avrupa'nın tarihsel karakteriyle bir paradoks yaratan bu yeni bölgelerin eski olanla karşılaştırılması riski bir süre daha devam edecek gibi görünmektedir. Bu proje kapsamında alanın çevresindeki tarihi karakterli kent parçaları ve turistik-tarihi değer taşıyan kent merkezi ile nasıl bir uyum sağlayacağı da hem şehircilik ölçeğinde hem mimarlık ölçeğinde önemli bir sorundur.

Avrupa Birliği Alanı yenileme süreci yerel olanla dışarıdan gelen politik-kurumsal peyzaj arasında yaşanabilecek olan gerilimi anlatan iyi bir örnek olarak görülebilir. Alana yukarıdan inen planlama kararlarının, kentin yerel yapısı üzerindeki yıkıcı etkisi ve yerelle yabancı olan arasındaki uyum sorunu Avrupa Birliği Alanı'nda belirgin biçimde gözlenmektedir. Bölge üzerine süregelen tartışmaların temelini de yerel ve dışarıdan gelen arasındaki ilişkinin anlamlandırılması üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Proje bir yönüyle belli bir vizyon yüklenmeksizin geliştirilen ve ne yerli, ne de yabancı olabilen bir alanın kimliksizlikten kurtulma çabası olarak nitelendirilebilir. Avrupa Birliği 2. Dünya Savaşı sonrasında oluşmaya başlamış ve bu tarihten sonra Avrupa Birliği'nin kurumsal peyzajı tarihsel karakterli Avrupa kentlerinin üzerine giydirilmiştir. Brüksel'deki Avrupa Birliği alanının kentle uyum sorununun bir benzeri, başka parametreler altında bir diğer Avrupa Başkenti olan Strasburg'ta da yaşanmaktadır. Strasburg'ta politik peyzaj tarihsel kentin dışında konumlandırılmıştır. Ancak bu kez kentin içerisinde Avrupa Başkenti kimliğini anımsatan hemen hiçbir unsur yer alamamış ve Strasburg'ta

da kentliler için Avrupa Birliği dışarıdan gelen bir yabancı unsur olarak kalmıştır. Bu yönüyle Brüksel ve Strasburg deneyimleri yerel ve politik peyzaj arasındaki dengenin nasıl kurulması gerektiğine dair önemli deneyimler sunan örnekler olarak değerlendirilebilirler.

Projenin elde edilmesi sürecinin uzun soluklu olması; geniş katılımlı tartışma ortamının yaratılması ve kentliyle paylaşılması açısından olumlu bir süreç yaşandığı gözlenmiştir. Ancak bu yenileme sürecinde de söylemler ardında saklanan temel beklentinin ekonomik olduğu düşünülmektedir. Özetle kapitalizmin kentinin bu örnekte deneyimlendiği gibi; kullanım, estetik, ekonomik değer vb. açılardan eskimiş olarak nitelendirilebilecek olan alanlara tahammülü bulunmamaktadır. Başarılı bir yenileme sürecinin ardından, alanın Avrupa Birliği kimliğini temsil eden çağdaş bir kültürel mekana dönüşeceği beklenmektedir. Bu yeni kültürel mekan özellikle tüm Avrupa Birliği üyelerince önemsenerek ve Birlik içerisinde AB kimliğinin geliştirilmesi ve aktarımı açısından önemli bir ziyaret noktası haline gelecektir. Aynı zamanda alan bu karakteriyle Avrupa'ya gelen tüm diğer turistler açısından da popüler olacaktır. Alandaki arazi kullanımının konut alanları, oteller, sosyo-kültürel aktivite alanları ve ticaret aktiviteleriyle çeşitlenmesinin ardından, bölgedeki kentsel kamusal hareketliliğin ve turist akışının hızlanması bölgeden elde edilen gelirin yükselmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle bu yenileme projesi uzun vadede AB için hem kültürel, hem de finansal anlamda oldukça karlı bir yatırım olacağı benzetilmektedir. Yenileme projesinin ardından bölgedeki arazi değerleri artacak ve alan eskisinden çok daha değerli bir prestij bölgeye dönüşecektir. Temelde yenileme sonrasında bugünkü haliyle atıl duran bir mekan yeniden etkin bir ekonomik içeriğe sahip olacaktır. Bu nedenle Avrupalı bürokrat ve otoriteler bu yenileme sürecine son derece önem vermektedirler. Bu süreç kapitalist birikim ilişkileri içerisinde mekanın sahip olduğu önemli rolü bir kez daha hatırlatması açısından önem taşımaktadır.

Yenileme sürecinde yönetsel olarak göz önünde bulundurulması gereken bazı önemli olumlu noktalar bulunmaktadır. Avrupa Komisyonu ve Brükselli otoritelerin yenileme projesinin nasıl olması gerektiği üzerine uzun soluklu bir araş-

tırmaya giriştikleri ve aceleci davranmadıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca sorunu olabildiğince geniş katılımlı tartışmaya gayret etmiş ve Brüksel halkı, bilimsel enstitüler ve STK'larla paylaşmaya çalışmışlardır. Bu durum, son süreçte ülkemizde yerel yönetimlerin, özellikle merkezi yönetimi arkasına alarak gerçekleştirdiği kentsel yenileme uygulamalarının tepeden inme ve aceleci tavırlarıyla bir tezat oluşturmaktadır. Ayrıca bu örnekte ve Avrupa genelinde kentsel yenileme süreçlerinde nihai projelerin elde edilmesinin yarışmalar düzenlenmesiyle gerçekleştirildiği görülmektedir. Yarışma konsepti, tasarım kalitesinin ve işlerliğin artması ve spekülasyonların önlenmesi açısından önem taşımaktadır. Ülkemizdeki son dönemlerde kent planlama üzerine yarışma düzenlenmesi etkinliğinin büyük ölçüde kaybolduğu görülmektedir.

Yenileme pratiği açısından Türkiye ve Avrupa deneyimi karşılaştırmasında, ülkemize kıyasla daha istikrarlı bir ekonomiye sahip olan Avrupa'nın kapitalizmin kentsel kurgusunu anlamlandırma açısından da daha deneyimli olduğu ve bu deneyim zenginliği sonucunda; daha etkin bir sosyo-ekonomik fayda elde edebilmek üzere, projeleri daha uzun vadede ve farklı açılardan değerlendirme kabiliyetini bize göre arttırmış olduğu görülebilecektir. Özellikle 2000'li yılların başlarından itibaren neo liberal sürecin etkilerini yaşamın her yönünde hisseden ülkemizde kentsel yenileme uygulamalarının korkunç bir acele ile ve katılıma karşı katı bir tavır alınarak geliştirildiği anlaşılmaktadır. Ülkemiz ekonomik yapısında benimsenen tutumlar kentle ilgili hemen her süreçte acele bir yağma politikasında kendilerini göstermektedir. Merkezi yönetimin önemli bir politikası olarak karşımıza çıkan ve kent-kır-tarih dinlemeyen kentsel dönüşüm/yenileme uygulamalarını yerel yönetimler büyük bir özgüvenle uygulamaya koyarken; ne alanda yaşayanların, ne bilim alanının ne de sivil toplum örgütlerinin görüş ve önerilerini dikkate almamaktadırlar. Avrupa Birliği Alanı yenileme sürecinin de temel olarak ekonomik bir proje olduğu ifade edilebilir, ancak bu süreçte en azından proje öncesinde gerçekleştirilen çalışmalarla toplumsal ve bilimsel onayın da alınmaya çalışıldığı ve uzun vadede herkes için bir fayda sağlayacak olan projenin ortak bir zeminde arandığı görülmektedir. Bu durumun ülkemiz pratiğinde de dikkate alınması önem taşımaktadır.

Avrupa Birliği Alanı yenileme projesinin gelişti-rilme süreçlerinde gözlenen, yerel-politik peyzaj arasındaki çatışmaya yönelik tartışmaların ve bağlama göre mimari temsil biçiminin-niteliği-nin nasıl olması gerektiğine dair araştırmaların benzeri kuramsal ve yöntemsel arayışların ülke-miz deneyiminde baskıcı tutumlar dolayısıyla gerçeleştirilemediği anlaşılmaktadır. Bu kuram ve yöntem yoksunluğunun ülkemizde ortaya konulan projelerin toplumsal aııdan önemli sorunlar taşımasının temelinde yer aldığını ifade etmek mümkündür.

Sonuç olarak Avrupa Birliği Alanı yenileme pro-jesi arayışları sürecinden Avrupa'daki yenileme projelerinin ülkemizden daha geniş kapsamlı bir yaklaşımla ele alınmakta olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bununla beraber, projenin rasyonellerinin değerlendirilmesinden, kapitalist sistemin kentleri esasen çok benzer bir biçimde yönlendirdiği ve kapitalist kentin dinamiklerinin her yerde çok benzer olduğunun da ifade edilmesi mümkündür. Yenileme süreçlerinde ekonomik faydanın başat olduğu; sosyal ve mekansal alanlardaki tartışmaların ülke ekonomilerin gücü ve frekans-larına bağlı olarak geliştiği de bu örneğin değerlendirilmesi sonucunda belirtilebilecektir. Sonuç olarak mevcut sistemin gerekleri düşünüldüğünde bu yazı akla gelen şu sorularla bitirilebilir: Ülkemizdeki süreçlerle kıyaslandığında sosyal duyarlılığı yüksek gibi görülen Avrupa Birliği yenileme projesi örneğinde, bu duyarlılığının ardında olası arızaları önceden sezerek gidermek ve böylelikle ekonomik faydayı arttırmak amacı olabilir mi? Ya da sosyal ve ekonomik sistem görelide olsa düzenli işledikçe mekan üzerindeki gerilimler azalmakta mıdır, yoksa bu

durum aslında bir yanılsama mıdır? Gerilim iyi tolere edilmiş bir sosyal sistem iıerisinde saklan-makta, ancak kent kapitalist olunca aslında hiç kaybolmamakta mıdır?

Kaynaklar

Alvarez A., Altınörs Çırak A., Steenwegen B.,2009, "Euroscape Linked In" Brussels CUB-ISOCARP Young Planning Professionals Final Report, 43. ISOCARP Congress 2007, published on CD format, Netherlands.

Clerbaux, B.; 2007 "The European Quarter today Assessment and Prospects" President, Belgian Chamber of Planners Vice President, European Council of Spatial Planners, Brüksel, <http://www.ceu-ectp.org/inc/cgi/pl/pl20061209.pdf>, Erişim tarihi Nisan,2009

European Commission; 2001, "Brussels, Capital of Europe", Final Report, Belgium.

Lacoste P. ve Hein C., 2007, "Brussels Perspectives On A European Capital", Brüksel, <http://www.brynmawr.edu/cities/flyers/BrusselsEuropeanCapital.pdf>, Erişim tarihi: Nisan,2009.

Lefebvre, H., 1991, "The Production of Space", Trans. Donald Nicholson-Smith Blackwell, Oxford.

Steenwegen, B., 2007 "Europe-Brussels, Visioning & The Design Office",43rd ISOCARP Congress 2007, http://www.isocarp.net/Data/case_studies/1068.pdf, Erişim tarihi Nisan,2009

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7927763.stm>, Erişim Tarihi, Nisan 2009

<http://www.eubusiness.com/news-eu/1236268021.21/>, Erişim Tarihi, Nisan 2009

<http://www.tour-taxis.com/>, Erişim Tarihi, Mayıs 2009